

Çocuk ve Oyun

DENİZ-İŞ İLKOKULU

REHBERLİK SERVİSİ

-2019-

OYUN VE ÇOCUK

“Çocuğum yemek hazır, gel!”

“Oyunum bitmedi, bitince geleceğim...”

“Bırak gel, yemekten sonra devam edersin”..... “Sanki iş yapıyor, oyun oynuyor, kaldığı yerden devam eder.”

Evet annesi, aslında o iş yapıyor. Çünkü oyun çocuğun işidir, hatta bir anlamda yaşamıdır.

Oyun Nedir?

Oyun çocuğun hiç kimseden öğrenemeyeceği konuları, kendi deneyimleriyle öğrenmesi yöntemidir. Çocuklar için oyun sonucu düşünülmeden, zevk almak, eğlenmek amacıyla girilen bir etkinliktir. Fakat oyun oynamanın çocuk gelişiminde önemli katkıları vardır. Çünkü, oyun hem zihinsel gelişimin aynası olan hem sosyal becerilerin öğrenildiği hem de duygusal boşalmanın sağlandığı bir ortamdır.

Oyun çocukların bedensel, psikolojik, sosyal ve zihinsel gelişimi açısından önemlidir. Çocuğun gelişimini destekler; dil gelişimi, kendi bedenini tanımak, fiziksel gelişim fırsatı, enerji boşalımı, fiziksel ve ruhsal açılardan hayata hazırlanma sağlar. İnsanlar ile etkileşim becerilerini artırır. Dikkatin toplanmasına, hayal gücünün gelişmesine, çocuğun çevreyi tanıma ve araştırmasına, yetişkin rollerini gözlemlemesine, karar verme, mantık yürütme becerisinin gelişimine olumlu katkı sağlar.

Oyun, çocuğa toplumsal beceriler kazandırır, duygusal doyum sağlar ve en önemlisi onu özgürleştirir. Böylece çocuğu öğrenmeye hazır hale getirir.

Çocuk oyun sırasında eylemlerinde özgürdür, sözgelimi “kardeşi rolündeki bebeği, bir daha gelmemek üzere seyahate gönderebilir.” Böylelikle gerçek yaşamda gerçekleştiremediği bir eylemi, oyun ortamında gerçekleştirerek rahatlama fırsatı bulmuş olur. Günlük dünyasını oyun ortamına taşır. Örneğin bebeğine zorla yemek yedirerek, gün boyu kendisine zorla yemek yediren annesini taklit etmiş olur. Dramatik oyun şeklinde yaratılan bu ortamın tedavi edici önemi bulunmaktadır. Çünkü çocuk, bu yolla iç dünyasındaki duygularını dışa vurma olanağı bulur. Ayrıca dramatik oyun, çocuğun; ebeveyn, postacı, doktor, öğretmen gibi farklı rolleri öğrenmesini sağlar.

Önceleri “tek başına” oynayan çocuk, daha sonra “ paralel oyun” dönemine girer. Bu evrede o kendi oyuncaklarıyla oynarken, arkadaşları da kendi oyuncaklarıyla oynar. Bunu birlikte oynadıkları “işbirliği oyunu” izler.

Piaget, gelişim süreci içerisinde üç farklı oyundan söz eder. Bunlar; ilk 18 ayda gerçekleşmeye başlayan, taklit davranışlarını içeren “Alıştırmalı oyun”, 2-6 yaşları arasındaki “Sembolik oyun”, 7-12 yaşları arasındaki “Kurallı oyun”dur.

Aileler ve Oyun

Anne-babaların çocuklarıyla iyi iletişim kurmalarında oyun bulunmaz bir ortamdır. Oyun sandığımız gibi sadece onları mutlu etmek, vakit geçirmek için öylesine bir işlem değildir. Çocuğumuzla oyun oynamak yalnızca onun için değil, bizim içinde önemlidir. Oyun, ailelerin iletişim sıkıntılarını çözmek için beraberce vakit geçirme olanağı sağlayan, iletişim becerilerini arttırma, çocuğunu tanıma, duygusal paylaşımlar gibi açılardan bulunmaz nimettir.

Ebeveynler genelde oyunun çocuklar için içgüdüsel bir şey olduğuna inanırlar yani bir yetişkinin yardımı olmadan da çocuğun kendi kendine oyun oluşturabileceğini düşünürler. Çok küçük çocukların kendi kendilerine oyunlar başlattıkları doğrudur ama şunu bilmeliyiz ki; bir çocuğun oyun yaratma konusundaki içgüdüğü eğer ebeveyn çocuğun oyun yaratma sürecini stimüle etmeye yönelik katkılarda bulunmuyorsa yavaş yavaş yok olabilmektedir. Bu nedenle çocukların anne-babaları ile oyun oynamaları çok önemlidir.

Oyunun Faydaları Nelerdir?

1) Oyunun Bedensel Değeri:

- Çocuğunuzla oyun oynadığınızda onun kas sistemini geliştirmesine yardımcı olursunuz.
- Çocuğunuz oyun oynarken biriken enerjisini boşaltma imkanı bulur.

2) Oyunun İyi Edicilik Niteliği:

- Çocuğunuz oyun yoluyla birikmiş **enerjisini toplumsal açıdan kabul edilen bir yolla boşaltma** olanağı bulmaktadır.
- Oyun, çocuğunuzun en güçlü ve doğal dürtülerinden biri olan **saldırganlık dürtüsünü boşaltmasına** yarar.
- Oyun oynamak çocuğunuzun günlük yaşamda çevresinden aldığı uyaranların oluşturduğu **gerilimden kurtulmasını sağlar**.
- Çocuklar özel yaşamdaki bazı **sorunlarını oyun yoluyla çözebilirler** çünkü, oyun çocuğun dili ve etkin bir anlatım aracıdır. Oyun yoluyla çocuğunuz, en derin duygu ve gereksinmelerini ifade olanağı bulmakta ve sorunlarını kendi kendine çözebilmektedir. Örneğin, çocuğunuz kardeşini kıskanıyorsa bir oyunlarında kardeşi rolündeki bebeği cezalandırabilir ya da dönmek üzere seyahate gönderebilir.
- Oyun oynamak çocuğunuzun özgürleştirir. Bu özgürlük ona duygusal boşalım sağlar. Gerçek yaşamda gerçekleştiremediği bir eylemi oyun ortamında gerçekleştirerek rahatlama fırsatı bulur. Böyle dramatik oyunlar çocuğunuzun iç dünyasındaki duygularını dışa vurmasını sağladığı için tedavi edici özelliğe sahiptirler.

3) **Oyunun Eğitimsel Değeri:** Farklı biçim, boyut ve renklerdeki oyuncaklar çocuğunuzun renk, boyut ve objelerin özelliklerini öğrenmesini sağlamaktadır.

4) **Oyunun Toplumsal ve Ahlaki Değeri:**

- Arkadaşlarıyla oyun oynamak, çocuğunuzun “Ben” ve “Başkası” kavramlarının farkına varmasını sağlar
- Başkalarının da farkına vardktan sonra çocuğunuz oyun yoluyla sosyalleşir. Dramatik oyunlarda çocuklar kendi günlük yaşamda gördüklerini ve deneyimlerini oyuna yansıtarak oyunlar kurarlar ve bu oyunlarda çocuğunuza işbirliğini ve toplu yaşam için gerekli olan kuralları öğrenir.
- Paylaşmayı, vermeyi ve almayı da oyun aracılığıyla öğrenir.

Dolayısıyla, çocukların toplum ve ahlak kurallarına uyum göstermesinde oyunun rolü büyüktür.

Aile ile oyunun faydaları nelerdir?

- Yetişkinlerle oyun çocuğun düşüncelerini, duygularını ve ihtiyaçlarını anlatabilmesine yarayacak şekilde bir kelime hazinesi geliştirmesini teşvik eder.
- Oyun sıra beklemeyi, paylaşmayı ve başkalarının hislerine özen göstermeyi öğreterek çocukların sosyal becerilerini artırır.
- Oyun oynarken çocuğunuzda özgüven ve yeterlilik hissini gözlemlemiş, teşvik etmiş olursunuz.
- Oyun, çocuğunuzla aranızda sıcak ilişkiler ve güçlü bağlar kurmak için çok faydalıdır.
- Araştırmalar, küçükken ebeveyni ile rol yapma ve hayal gücüne dayalı oyunlar oynayan çocukların ileride daha yaratıcı olduklarını ve daha az davranış problemi sergilediklerini göstermektedir.

Peki ebeveynler çocuklarıyla oyun oynarken nelere dikkat etmeli?

Çocuğunuzun liderliğini izleyin : Çocuğunuzla oyun oynamanın ilk adımı kendi fikrinizi kabul ettirmek yerine çocuğunuzun liderliğini, fikirlerini ve hayal gücünü takip etmektir. Komutlar ve yönergeler vererek aktiviteleri organize etmeye çalışmayın. Çocuğunuza herhangi bir şey öğretmeye çalışmayın. Onun yerine, çocuğunuzun hareketlerini taklit edin ve onun size söylediklerini yapın. Kısa zaman sonra göreceksiniz ki siz arkanıza yaslanıp

ona kendi hayal gücünü deneyimleme fırsatı verdiğinizde çocuğunuz oyunla daha çok ilgilenmeye ve daha yaratıcı olmaya başlayacak.

Oyunun hızını çocuğunuza uydurun : Küçük çocuklar oyun oynarken, aynı aktiviteyi tekrar tekrar yapma eğilimindedirler. Çünkü çocuklar kendi becerilerine güvenmeyi başarabilmek için aynı şeyi pek çok kez tekrarlamaya ihtiyaç duyarlar. Eğer henüz hazır değilken yeni bir şeyi denemeye yönlendirilirse kendilerini yetersiz hissedebilirler ya da hayal kırıklığına uğrayıp ebeveynle oynamaktan vazgeçebilirler. O nedenle, oyunun hızını çocuğunuzun temposuna uygun hale getirdiğinizden emin olun. Hayal gücünü kullanabilmesi için ona bolca vakit verin. Sadece sıkıldığınız için onu zorlamayın. Oyunun temposunu çocuğunuza uydurmak çocuğunuzun dikkat süresini uzatacaktır ve tek bir aktiviteye belli bir süreliğine odaklanmasını teşvik edecektir.

Çocuğunuzun ipuçlarına duyarlı olun: Çocuğunuzla oynarken size verdiği ipuçlarını takip edin. Eğer yapboz yapmakla ya da her hangi başka bir oyunla ilgilenmiyorsa çocuğunuzun yapmayı istediği bir aktiviteye geçin. Ona periyodik olarak yeni aktiviteler sunabilirsiniz ve ilgi gösterdiğinizde destekleyici şekilde ona karşılık verebilirsiniz. Eğer oynadınız kart oyunu sinema bileti satmak, fırlatma oyunu gibi tamamen başka bir şeye dönüşürse sakın endişelenmeyin.

Güç mücadelesine girmeyin : Pek çok ebeveyn farkında bile olmadan çocuklarıyla bir rekabet ilişkisi kurar. Oyun oynarken çocuklarına oyunu kuralına göre oynamayı ya da kaybetmeyi öğretme gereği duyarlar ya da oyunda kendilerine düşen kısmı o kadar iyi yaparlar ki çocuğun kendini yeterli hissedebilmesine fırsat vermezler. Oyunun temel amacı çocuğun kendini yeterli ve bağımsız hissetme duygusuna katkı sağlamak, çocuğa kontrol ve gücü ele alması için uygun fırsatı vermektir. Çocuklar yetişkinlerle etkileşimlerinde bu şanslara çok az sahip olurlar. Oyun, kontrolü çocuğa vermenin ve kendi kurallarını uygulamasının güvenli olduğu tek zamandır.

Çocuğunuzun fikirlerini ve yaratıcılığını övün ve cesaretlendirin : Çocuğunuzla oyun oynarken onu yargılamayın, düzeltmeyin ya da onunla zıt gitmeyin. Önemli olan şey çıkan ürünün ne olduğu değil çocuğunuzun yaratıcılığı ve deniyor olmasıdır. Çocuğunuzun fikirlerini, düşüncelerini ve davranışlarını övmenin yollarını bulmaya çalışın. Odaklanma, kararlılık, problemi çözmek için çabalama, yaratıcılık, duygularını ifade etme, işbirliği yapma, motivasyon ve özgüven gibi bir çok beceriyi övebilirsiniz.

Hayal gücü ya da taklide dayalı oyunlar oynayarak duyguları anlamayı öğrenmesini teşvik edin: Çocukların taklit oyunlarını teşvik etmek sadece çocukların hayal dünyasını, yaratıcı düşünce ve hikaye anlatma becerisini geliştirdiği için değil çocuklara duyguları düzenlemeyi ve paylaşmayı öğrettiği için de faydalıdır. Pek çok sağlıklı çocuk taklit oyunlarını 3 yaş civarı yapmaya başlar ve bazıları 18 aylık kadar erken bir zamanda bile yapabilir. Hayali arkadaşlar 4 yaş çocuklarında yaygındır. Bu tarz oyunları teşvik etmeniz önemlidir. Çünkü bu oyunlar çocuğunuz pek çok duygusal, zihinsel ve sosyal beceriyi kazanmasına katkı sağlar. Taklit, hayal gücü oyunları çocukların neyin gerçek neyin gerçekdışı olduğunu anlamalarına yardımcı olur. Rol oyunları bir başkası olma hissini

deneyimlemelerine yardım eder ki bu da başkalarının hislerini anlama ve onlara duyarlı olmayı öğretir.

Açıklayıcı yorumlar yapın : Genelde ebeveynler oyun oynarken arka arkaya sorular sorarlar: “Bu hayvan ne?”, “Kaç tane beneği var?” , “Nereye gidiyor?”, “Ne yapıyorsun onunla?”. Sorular sorarak ebeveynler çocuğun öğrenmesine yardımcı olduklarını düşünürler ama bu yaklaşım genelde tam tersi etki yaratır: çocuklar daha kapalı, sessiz ve özgürce konuşma konusunda çekingen hale gelirler.

Çocuğunuzun oyunuyla ilgili olduğunu göstermek için çocuğunuzun ne yaptığı hakkında destekleyici yorumlar ve açıklamalar yapmalısınız. Örneğin, “Arabayı garaja koyuyorsun. Şimdi araba benzin alıyor.” vb. Kısa zamanda çocuğunuzun kendiliğinden sizin yorumlarınızı taklit etmeye başladığını göreceksiniz. Eğer açıklayıcı yorumlar sunmak konusunda kararlı olursanız çocuğunuzun bu tarz bir ilgiden çok hoşlandığını ve bu iletişim şeklinin çocuğunuzun kelime hazinesine katkıda bulunduğunu görürsünüz.

Eğer soru soruyorsanız, sayısını kısıtlı tutmaya ve aldığınız cevaptan sonra çocuğunuza olumlu geribildirim vermeye mutlaka dikkat edin. Örneğin, “Bu hayvan nedir?” diye sordunuz ve çocuğunuz “Zürafa” diye cevap verdi, bu durumda “Evet zürafa. Sen hayvanları tanıyorsun. Hem de bu zürafa sarı.” diye bir ekleme yapabilirsiniz.

Çocuğunuzun problemi tek başına çözme becerisini teşvik edin: Bazen ebeveynler yardımcı olmaya çalışırken, çocukların bir problemin nasıl çözüleceğini ve kendi başına oyun oynanacağını öğrenmesini zorlaştırırlar. Ebeveynin çok fazla yardım etmesi ya da işin tamamını üstlenmesi çocuğun başarı ve kendine güven hissini azaltarak yetişkine bağımlılığı teşvik etmektedir. Sadece ihtiyacı olan kadar destek verin ve devam etmesi için onu övün. Bir başarı hissi yaşamasına imkan vermeyecek kadar çok yardım asla vermeyin.

Oyuna ilgi gösterin: Çocuklar sessizce oyun oynarken pek çok ebeveyn doğal olarak bu durumu kendi işlerini tamamlamak için bir fırsat olarak görür- yemek yapmak ya da gazete okumak gibi. Bunu yaparak, çocuğa sessizce oyun oynamasını ne kadar takdir ettiğinizi gösterememiş olursunuz. Sonuç olarak çocuğunuz tek başına, düzgün bir şekilde oyun oynadığında kendini görmezden geliniyor hisseder ve sadece gürültü çıkardığında ya da dikkat çekmek için bilinçli bir şeyler yaptığında ilgi toplayabildiğini düşünür. Çocuğunuzun düzgünce oyun oynamasını takdir etmeli ve oyununa aktif olarak katılmalısınız. Eğer oyuna ilgi gösterirseniz, sizin dikkatinizi çekmek için uygunsuz yollar bulmaya daha az ihtiyaç duyacaktır.

Oyunla ilgili birkaç uyarı

- Oyun sırasında çocuğunuzun uygunsuz şeyler yapacağı ya da bağırarak, huysuzlanarak, oyuncakları atarak yıkıcı davranışlar sergileyeceği zamanlar olabilir. Eğer davranışı görmezden gelmeniz mümkünse, kafanızı çevirin ve çok çekiciymişçesine başka bir oyuncakla oynamaya başlayın. Çocuğunuz uygun bir şekilde davranmaya başlayınca ona yeniden ilgi göstermeye başlayabilirsiniz. Eğer davranış görmezden gelemeyeceğiniz kadar

kötüyse “Oyuncaklarını atacaksan, oyunu durdurmamız gerekir” gibi bir cümleyle oyunu bitirin.

• Bazen ebeveynler çocuklarıyla oyun oynamaya gönüllü olamayabilirler çünkü oyunu bitirmek istediklerinde büyük bir mızımızlanma yaşanacağından emindirler. Bunun çözümü, çocuğunuzu oyunun bitişine önceden hazırlamaktır. Oyun zamanının bitmesinden 5 dakika önce şöyle diyebilirsiniz: “5 dakika sonra ben oyunu bırakacağım”. İtiraz ya da protestoları görmezden gelmeniz ve başka bir şeye odaklanarak çocuğunuzun ilgisini kaydırmanız önemlidir. 5 dakika geçtikten sonra “Şimdi benim oyunu bitirme zamanım. Seninle oyun oynamak çok hoşuma gitti.” demeli ve odadan ayrılıp itirazları görmezden gelmelisiniz. Çocuğunuz daha uzun süre oynamak için sizi etkileyemediğini bir kez öğrendi mi itirazlar yok olacaktır. Ayrıca, her gün düzenli olarak oyun vaktiniz olduğunu fark edince yarın yine sizinle oyun fırsatı yakalayacağını bildiğinden itiraz etmeye daha az ihtiyaç duyacaktır.

Bilgisayar ve Oyun

Son yıllarda teknolojinin ilerlemesiyle bilgisayar oyunları çocukların için daha cazip hale geldi. Eskiden tercih edilen atariler yerini içinde strateji oyunları, araba yarışları gibi farklı oyun türlerini barındıran play station gibi daha gelişmiş bilgisayar oyunlarına ve tabletlere bıraktı. Bilgisayar oyunları çocukların gelişimini hem olumlu hem de olumsuz yönden etkilemektedir.

Bilgisayar oyunlarının çocuklar üzerindeki **olumsuz etkileri** aşağıdaki gibidir:

- Çocuklar bilgisayar oyunlarını arkadaşlarıyla oynamaya tercih ettiklerinden bu durum onların sosyal gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.
- Çocuklar oyun oynarken, özellikle dramatik oyunları, yaratıcılık yetenekleri gelişmektedir. Fazla bilgisayar oynamak ise çocukların bu yeteneğinin gelişmesini engellemektedir.
- Çocuklar etrafındaki diğer insanlarla iletişimi kurup interaktif oyunlar oynamak yerine bilgisayar oyunları oynamayı tercih ettikleri için özellikle küçük yaşlarda oynanmaya başlanırsa bu çocukların dil gelişimlerini de olumsuz yönde etkileyebilir.

Bilgisayar oyunları belirli bir sürede yani sınırlı kullanıldığında çocuklar üzerinde **olumlu etkileri** de vardır .

- Dikkat, algı, el-göz koordinasyonu ve muhakeme gibi bazı zihinsel işlevlerin gelişimine katkıda bulunur.
- Çocuğun hayal gücünü geliştirebilir.

Bilgisayar oyunları, ebeveyn kontrolünde kısıtlı bir sürede oynadığı sürece çocuk gelişimini olumlu yönde etkileyebilir. Bilgisayar oyunu oynama süresini kısıtlamanın yanı sıra anne babanın çocuklarının oynadığı bilgisayar oyunlarının içeriğine de dikkat etmeleri ve çocuklarının şiddet eğilimi içeren oyunları oynamalarına izin vermemeleri gerekmektedir.

Sonuç olarak, oyunun çocukların gelişimine önemli katkıları vardır. Oyun çocukların bedensel, sosyal, dil ve zihinsel gelişimini desteklemektedir. Çocuklar oyunlarında gerçek hayatın minyatürlerini kurarlar. Dolayısıyla çocuğunuzu oyun oynarken incelediğinizde, onun nelerin etkilediğini, yaşadıklarını nasıl algıladığını ve bunlardan nasıl etkilendiğini görebilirsiniz. Bütün bunların yanı sıra, çocuğunuzla oyun oynayarak talep ettiği ilgiyi ona en güzel biçimde verebilir ve onunla kaliteli zaman geçirebilirsiniz.

PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK SERVİSİ

KAYNAKÇA:

- 1- YAVUZER,H. “ÇOCUĞU TANIMAK VE ANLAMAK” ,REMZİ KİTAPEVİ, İSTANBUL 2003
- 2- YAVUZER,H. “ÇOCUĞUNUZUN İLK ALTI YILI” ,REMZİ KİTAPEVİ, İSTANBUL
- 3- www.Prof.dr.bengisemerci.com/oyun ve çocuk
- 4 -www.istanbulparentingclass.com/uzm.psikolog Sinem Olcay.

“Çocukların oyunu oyun değil, onların en ciddi uğraşdır.”

Montaigne

